

وزارت جهاد کشاورزی

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

مؤسسه تحقیقات علوم دامی کشور

مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی صفی آباد دزفول

-
- عنوان پروژه: بررسی عملکرد اقتصادی، تولیدی و تولید مثلی بز نجدی استان خوزستان
 - شماره مصوب پروژه: ۹۰۱۷۶ - ۱۳ - ۷۱ - ۴
 - نام و نام خانوادگی مجری مسئول (اختصاص به پروژه‌ها و طرح‌های ملی و مشترک دارد):
 - نام و نام خانوادگی مجری/مجریان: احمد خیاط
 - نام و نام خانوادگی ناظران: نجمه کارگر
 - نام و نام خانوادگی مشاور(ان):
 - نام و نام خانوادگی همکاران: محمد باقر آینه بند، حمیدرضا ایزدینیا، محمود وطنخواه
 - محل اجرا: مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی صفی آباد دزفول
 - تاریخ شروع: ۱۳۹۱
 - مدت اجرا: ۳ سال
 - ناشر:
 - شمارگان (تیراژ):
 - تاریخ انتشار:
 - این اثر در مورخ ۹۸/۹/۳ با شماره ۵۶۵۰۷ در مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی به ثبت رسیده است.
- حق چاپ محفوظ است. نقل مطالب، تصاویر، جداول، منحنی ها و نمودارها با ذکر مأخذ بلامانع است

چکیده

این تحقیق به منظور بررسی توان تولیدی و تولید مثلی و نقاط قوت و ضعف اقتصادی دخیل در پرورش و نگهداری بز نجدی و دلایل نقصان جمعیت و نظر دامداران در زمینه نگهداری و حفظ این توده نژادی در دو بخش صورت گرفت. در بخش اول این تحقیق، از طریق مصاحبه و تکمیل تعداد ۵۰ پرسشنامه در مناطق پراکنش، درصد فراوانی آماره‌های توصیفی شامل، وضعیت شغلی دامدار، سطح تحصیلات، وضعیت نگهداری و سیستم پرورش، ترکیب گله و وضعیت جایگاه، دلایل نقاط ضعف و قوت نگهداری بز تعیین و همچنین میانگین و انحراف استاندارد برای صفات تولیدی مختلف محاسبه گردید. در بخش دوم این تحقیق در ایستگاه تحقیقات علوم دامی صفی آباد، در قالب طرح‌های کاملاً تصادفی، مقدار شیر تولیدی و ترکیبات آن در سنین مختلف، وزن بدن بز توده نژادی نجدی و میزان خوراک مصرفی در مراحل مختلف پرورشی تعیین و مورد مقایسه واقع گردیدند. صفات تولیدی و تولید مثلی نیز، با استفاده از فرمول‌های رایج، برای بزها تعیین و مورد ارزیابی واقع گردیدند. نتایج نشان داد که پرورش بز نجدی در مناطق پراکنش کاملاً سنتی بوده و آمیخته گری بین بزهای نجدی با نژادهای دیگر، بویژه بزهای پاکستانی، به شدت صورت گرفته، به طوری که فقط حدود ۱۵ درصد از بزهای موجود، کم و بیش، صفات ظاهری بز نجدی را نشان می دهند. ۶۴ درصد از دامداران بز را به همراه گوسفند و ۳۶ درصد دیگر بز را به تنهایی نگهداری می نمایند. ۴۴ درصد شغل اصلیشان دامداری است و ۵۶ درصد آنها مشاغل دیگری داشته و برای کمک به تأمین هزینه های زندگی به نگهداری و پرورش دام می پردازند. آنهایی که بز بیشتری نگهداری می کنند، مازاد تولیدات را پس از مصرف شخصی برای تأمین معاش بفروش می رسانند. تغذیه بزها در مناطق پراکنش بیشتر از طریق چرا بوده، و به دلیل ضعف مالی، تغذیه دستی مناسبی نیز صورت نمی گیرد. نتایج بررسی های ایستگاهی نشان داد که، متوسط وزن تولد بزغاله های نر و ماده نجدی به ترتیب؛ $2/86 \pm 0/46$ و $2/54 \pm 0/40$ ، متوسط وزن شیرگیری $13/04 \pm 1/36$ و $11/49 \pm 0/54$ ، متوسط

وزن ۶ ماهگی $15/78 \pm 1/83$ و $14/21 \pm 0/93$ و متوسط وزن یک سالگی $23/26 \pm 2/59$ و $18/97 \pm 1/76$ کیلوگرم تعیین گردید. متوسط شیر تولیدی روزانه بُز نجدی $0/685 \pm 0/186$ کیلوگرم و متوسط طول دوره شیردهی $231/2 \pm 29/45$ روز و متوسط فاصله بین دو زایش $255/05 \pm 25/35$ روز محاسبه گردید. بُز نجدی دو بار زایش در سال دارد. متوسط نرخ آبستنی، چند قلو زایی، بُزغاله گیری در زمان تولد و بُزغاله گیری در زمان شیرگیری، توان تولیدی و توان تولید مثلی بُز نجدی نیز به ترتیب، $0/88$ ، $1/22$ ، $1/49$ و $1/35$ ، $1/2$ و $1/43$ محاسبه گردید. بیشترین ماده خشک مصرفی معادل $1/284 \pm 0/120$ کیلوگرم مربوط به اواخر آبستنی و کمترین آن معادل $1/084 \pm 0/101$ کیلوگرم متعلق به اواخر دوره شیردهی بود ($P < 0/05$). بیشترین مقدار شیر تولیدی روزانه را بُزهای ۴ ساله با $0/769 \pm 0/143$ کیلوگرم و کمترین آنرا بُزهای ۲ ساله با $0/588 \pm 0/252$ کیلوگرم دارا بودند ($P < 0/05$). ترکیبات شیر بُزها در سنین مختلف اختلاف معنی داری نشان ندادند. محاسبات اقتصادی نشان داد که قیمت هر جیره غذایی، براساس میزان خوراک مصرفی قبل از آبستنی، اواخر آبستنی و طول دوره شیردهی به ترتیب، معادل 8710 ± 811 ، 10278 ± 975 و 9130 ± 850 ریال و معنی دار بود ($P < 0/05$). بازده تبدیل خوراک برای تولید یک کیلوگرم شیر نیز برای بُز نجدی معادل $1/66$ کیلوگرم محاسبه گردید. فراوانی نسبی نگهداری بُز نجدی، به لحاظ جنبه اقتصادی، $43/05$ درصد، و در مقابل فراوانی نسبی نگهداری بُز پاکستانی، به لحاظ جنبه اقتصادی، $56/95$ درصد بود، بدین ترتیب، بُز پاکستانی رقیبی جدی در مقابل پرورش و نگهداری بُز نجدی به حساب می آید. با توجه به نتایج این تحقیق، به نظر می رسد، با مساعدت فنی و حمایت از دامداران، بُز نجدی پتانسیل افزایش توان تولیدی و تولید مثلی را برای عملکرد اقتصادی بهتر دارا می باشد. این راهبرد در راستای جلوگیری از انقراض کامل و حفظ این توده نژادی، نیز کمک خواهد کرد.

کلید واژه ها: بُز نجدی، صفات تولیدی، صفات تولید مثلی، عملکرد اقتصادی